

екитѣ генерали тъй дълбоко, тъй разностранно е зпаялъ военното дѣло, както го знаеше Скобелевъ. Той дѣйстви-телно можеше да бѣде щитътъ на Россія въ тѣжката годи-на на иситнитѣ, той би застанѣлъ да я пази и прѣдъ си-лата на любовта си къмъ войната; стигнелъ би на нея не съ фарисейски съжаления, не съ сантиментални опра-вдания — а съ екстазъ и готовность. Никой въ сѣщото вре-мя не знаеше така близко, въ какво са върти войната.

— Това е страшно дѣло, говоряше той. Подло и сра-мотно е да са почнува война като така, отъ вѣтра, безъ крайна, крайна необходимость.... Никакво легкомислие въ този случай е непростително.... Черни пятна на кралетѣ и императоритѣ лѣжатъ войнитѣ, предприети отъ честоло-бие, отъ грабителство, отъ династически интереси. Но още по ужасното е, когато народътъ, като докара до конецъ то-ва страшно дѣло, — останува неудовлетворенъ, когато у не-говитѣ управители, не достигаува духътъ да сѣ въспол-зуватъ отъ всичкитѣ резултати, отъ всичкитѣ изгоди на войната. Нѣма защо въ този случай да сѣ вмѣкнуваме съ великодушие къмъ побѣдениитѣ. Това великодушие за чу-жда смѣтка, за това великодушие сѣ не тѣзи, които за-ключаватъ мирни договори, а народътъ се расипаща съ стотини жѣртви, съ економически и други кризи. Веднѣжъ като почнешъ война — нѣма защо вече да тѣлкувашъ за челоуѣколюбието.... Война и челоуѣколюбие нѣматъ нищо общо помежду си. На войната отиватъ тогава, когато нѣ-ма други способи. Тукъ сѣ длѣжни да стоятъ лице съ ли-це враговетѣ — и добротата става вече неумѣтна. Или азъ ще да та задушѣ или ти мене. Лично, другъ би се поддалъ на великодушното раздражение и подложилъ би своето гърло — на душата. Но слѣдъ армията стои народа и во-ждътъ нѣма право да прощава врагътъ — ако той още е опасенъ.... Гражданскитѣ теории тукъ сѣ неумѣстни.... Азъ ще пропустѣж момента да уничтожѣ неприятельтъ — въ слѣдующиитѣ той ще ма унищожи, слѣдователно, на ко-лѣбанята и на съмнѣнията нѣма мѣсто. Нерѣшителни-тѣ хора не трѣбва да облачатъ на себе си военний мундиръ. Въ сѣщность нѣма нищо по вѣдно и даже повече — никой не може да бѣде така жестокъ, както сѣ вѣдни и жестоки по резултатитѣ на своитѣ дѣйствия, сантименталниитѣ хора. Челоуѣкъ, който люби ближнитѣ си, челоуѣкъ който ненавиж-да войната — трѣбва да побие добръ неприятельтъ, за да не би слѣдъ едната война тутакси да се почне друга.